

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de Catalunya

TRACTAMENT DE 'LABELS' OBTINGUTS DIRECTAMENT PER LES UNIVERSITATS

Versió: 2

Data: 10 de febrer de 2014

INTRODUCCIÓ

Aquest document, derivat del *Marc per al posicionament d'AQU Catalunya respecte dels segells temàtics de qualitat ('labels')*, té com a principal objectiu descriure els mecanismes pels quals AQU Catalunya utilitza la informació procedent de les certificacions de qualitat, obtingudes per les universitats de manera independent, com a font d'evidència per al seu propi procés d'acreditació d'ensenyaments.

NATURALESIA DELS CERTIFICATS DE QUALITAT INTERNACIONALS

L'aparició de certificats de qualitat en tots els sectors, també en l'àmbit de l'ensenyament superior, obeeix a diferents causes, però molt especialment a l'existència de "mercats" que operen amb béns i serveis complexos i a la necessitat que tenen els diferents usuaris de participar-hi, com a productors o com a usuaris, tot prenent decisions racionals. Aquesta complexitat s'accentua en el cas de "mercats" poc regulats i, sobretot, quan aquests s'internacionalitzen.

És evident que l'establiment de l'Espai europeu d'educació superior (EEES) transforma els sistemes d'ensenyament superior nacionals per la via d'una internacionalització més gran i, en certa manera, els liberalitza en accentuar la importància dels resultats. Així, la creació d'agències d'avaluació a Europa es produeix de manera destacada durant els anys noranta del segle xx¹ i coincidint amb el desenvolupament de l'EEES.

Amb l'EEES les universitats europees tenen a la seva disposició un conjunt d'eines que no només afavoreixen la millora informativa sobre la qualitat de l'ensenyament superior, sinó la qualitat del mateix ensenyament superior per mitjà de recomanacions específiques que es deriven dels processos d'avaluació interna i externa.

Els mecanismes d'avaluació externa i d'assegurament de la qualitat de l'ensenyament superior establerts a Europa han emprat uns estàndards (ESG)² que combinaven l'assegurament d'uns mínims amb una idea oberta del concepte de millora contínua o d'excel·lència. Dit d'una altra manera, els ESG, a diferència de molts *labels*, no tan sols han de ser interpretats com uns estàndards de suficiència, sinó que el seu compliment situa les organitzacions en un marc de millora contínua.

L'enfocament europeu, vinculat a la forta presència d'institucions públiques, ha deixat en segon terme aquesta segona interpretació d'excel·lència que era present en els ESG. Això genera que algunes universitats europees ja no es conformin amb el compliment d'uns estàndards que

¹ Aquest procés es remunta a unes quantes dècades enrere en el cas dels Estats Units. L'agència acreditadora ABET, per exemple, es crea amb el nom de Council for Professional Development l'any 1932.

² Estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'EEES.

tenen la intenció de ser assolits per la majoria i cerquin la diferenciació dins del “mercat”. En aquest entorn, algunes agències europees d’avaluació han començat a classificar la qualitat dels serveis d’ensenyament superior d’acord amb l’assoliment de determinades condicions i una escala preestablerta.

De manera encara incipient, algunes agències han començat a crear **certificats lligats a l’excel·lència**.³ Es tracta d’agències reconegudes, sovint impulsades pels governs nacionals i incloses a **ENQA**⁴ i/o a l’**EQAR**.⁵ L’emissió d’aquests certificats està, generalment, reservada a satisfer les necessitats del sistema universitari nacional.

És habitual que, en un entorn competitiu, les agències nacionals promoguin les universitats del seu propi entorn abans que les externes. En tot cas, un certificat d’excel·lència de base nacional pot tenir handicaps a l’hora de ser visible a escala internacional.⁶

És evident que la interpretació d’excel·lència té un component relatiu. És per això que el compliment de mínims en un “mercat” avançat pot interpretar-se com a quelcom excel·lent en un “mercat” menys desenvolupat. Aquesta idea és interessant perquè facilita la coincidència d’interessos: d’una banda, les universitats d’entorns menys avançats a la cerca d’un distintiu d’exclusivitat i, de l’altra, les agències estrangeres procedents d’entorns avançats que no troben impediments a treballar amb criteris de mínims fora del seu territori natural. En aquest cas tindríem els **certificats de suficiència interpretats** en alguns casos **com d’excel·lència fora del seu context natural**.

Finalment, hi ha els certificats que operen com una mena de “**carnet d’un club**”. Aquests certificats suposen l’adhesió a uns valors i a uns principis per part de qui l’adquireix; i, en contrapartida, el club ofereix un seguit de beneficis a cadascun dels seus membres. És evident que aquest tipus de certificats tenen incorporats criteris de qualitat (que fins i tot poden incloure aspectes d’excel·lència), però cal no oblidar que és el club i els seus membres qui gestionen el certificat, amb poca o nul·la intervenció externa.

Havent identificat l’orientació dels certificats, el que resulta consubstancial per determinar-ne la qualitat és conèixer el caràcter de l’òrgan que els emet: qui són els fundadors i els promotors

³ NOKUT (Norwegian Agency for Quality Assurance in Education) disposa d’un programa d’identificació de l’excel·lència: Centres of Excellence in Higher Education.

⁴ L’European Network for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) és l’associació europea d’agències d’assegurament de la qualitat en l’ensenyament superior. Abraça tot l’EEES.

⁵ L’European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) ha estat fundat per ENQA, ESU, EUA i EURASHE, organitzacions europees representants de les agències d’avaluació, els estudiants, les universitats i altres centres de formació superior, respectivament, per tal d’incrementar la transparència de l’assegurament de la qualitat de l’ensenyament superior a tot Europa.

⁶ Recentment, un d’aquests certificats d’excel·lència nacional ha traspasat fronteres. Es tracta del certificat d’internacionalització CeQulnt, impulsat per NVAO i ECA (European Consortium for Accreditation), i en què AQU Catalunya hi és present en una etapa experimental d’abast europeu.

de l'òrgan certificador, en quins àmbits actuen, o quin reconeixement extern tenen aquests òrgans certificadors.

Si bé és evident que alguns d'aquests paràmetres són més o menys estables en el temps, res assegura que no s'alterin en el futur i es modifiqui la naturalesa del mateix certificat. Què passa si un certificat habitualment pensat per a ensenyaments universitaris passa a aplicar-se, també, a ensenyaments superiors no universitaris? Quines implicacions té que un ensenyament no acreditat tingui el mateix certificat de qualitat que un que sí que ho està?

Finalment, cal tenir en compte l'estat de maduració i consolidació del certificat. No és el mateix un certificat de creació recent que un que porta molts anys d'implantació amb experiència i reputació guanyades. Tanmateix, cal ser conscients que una excessiva implantació del certificat pot comportar també una certa pèrdua del seu grau d'exclusivitat.

CONDICIONS PRÈVIES PER A LA CONSIDERACIÓ DELS CERTIFICATS

Segons s'estableix al document *Marc per al posicionament d'AQU Catalunya respecte dels segells temàtics de qualitat ('labels')*, aprovat pel Consell de Direcció d'AQU Catalunya, és la Comissió d'Avaluació de la Qualitat de l'Agència qui establirà el procediment i els criteris que permetin considerar els *labels* obtinguts per les universitats de manera independent en el mateix procés d'acreditació de titulacions.

L'existència de múltiples organismes certificadors i la seva naturalesa demana que la Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya hagi de ser prudent a l'hora de fixar les condicions per les quals s'accepta la informació que generen els processos de certificació que són desplegats per les universitats de manera independent.

La solució que es proposa és un sistema àgil d'intercanvi d'informació entre la universitat i l'Agència que ajudi a aprofitar esforços i eviti el malbaratament d'energia i de recursos.

D'aquesta manera s'estableix que:

- La Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya mantindrà informació actualitzada dels certificats (abast i validesa temporal) que hagin obtingut directament les universitats.
- Per tal d'incloure un certificat en aquest registre intern, caldrà que la universitat ho sol·liciti voluntàriament a AQU Catalunya, d'acord amb l'annex que figura en aquest document. Això permetrà a la Comissió d'Avaluació de la Qualitat analitzar la pertinència de l'ús d'evidències associades al certificat en els processos propis d'acreditació d'ensenyaments.
- La Comissió d'Avaluació de la Qualitat, vista la documentació aportada, emetrà una resposta indicant el grau de compatibilitat del certificat amb els requeriments d'avaluació establerts per AQU Catalunya, que podrà ser elevat, moderat o baix. Aquesta informació serà pública, per tal de poder orientar altres universitats del sistema universitari català interessades en un mateix certificat.

- En cas de presentar un grau de compatibilitat elevat, la Comissió d'Avaluació de la Qualitat acceptarà les evidències generades en el procés de certificació com a referents principals en el moment de l'acreditació per part d'AQU Catalunya (informe d'autoavaluació i informe d'avaluació externa). Això no exclou que, excepcionalment, la Comissió d'Avaluació de la Qualitat pugui sol·licitar evidències complementàries si fos necessari.
- En cas de presentar un grau de compatibilitat moderat o baix, la Comissió d'Avaluació de la Qualitat indicarà quins àmbits o aspectes són absents en el certificat i, per tant, caldrà que s'avaluïn durant la visita prevista en el procés d'acreditació d'AQU Catalunya.
- En cas que la Comissió d'Avaluació de la Qualitat acordi emprar les evidències associades a l'obtenció d'un certificat, AQU Catalunya posarà a disposició pública (al seu web) un informe propi que incorporarà els apartats següents:
 - Introducció sobre quines són les evidències documentals que es fan servir per a la presa de decisió de la Comissió d'Avaluació d'AQU Catalunya: les evidències associades al procés d'obtenció del certificat i les que AQU Catalunya pugui sol·licitar a la universitat a fi de complementar les primeres.
 - Principals conclusions i recomanacions generades per l'anàlisi d'evidències.
 - Resultat del procés d'acreditació.

CRITERIS

Per a la valoració de la compatibilitat del certificat aportat per la universitat amb els requeriments establerts en el procés d'acreditació d'AQU Catalunya, es tindran presents els criteris següents:

1. Que el certificat es desplega d'acord amb els estàndards europeus ESG, especialment pel que fa a la definició prèvia i pública de criteris d'avaluació i de certificació, a la implementació d'una visita externa realitzada per un comitè expert i a la publicació de resultats del procés.
2. Que el certificat genera informació pública similar a les necessitats informatives requerides en els processos d'acreditació establerts per AQU Catalunya.
3. A partir de l'aprovació d'aquesta documentació, qualsevol procés d'obtenció d'un nou certificat que vulgui ser considerat per la Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya haurà de ser obert a la presència d'observadors externs que puguin ser nomenats per AQU Catalunya.
4. Com a norma general, AQU Catalunya donarà prioritat al tractament d'evidències procedents de l'obtenció de certificats emesos per una agència inclosa a l'EQAR o una agència que sigui membre de ple dret d'ENQA, considerant els controls externs de qualitat a què estan sotmeses.

5. AQU Catalunya també considerarà amb una òptica favorable les evidències generades per aquells certificats que hagin estat reconeguts prèviament per agències incloses a l'EQAR o que siguin membres de ple dret d'ENQA. En aquest cas, caldrà que la universitat informi AQU Catalunya d'aquesta eventualitat (vegeu l'annex).
6. Pel que fa als certificats provinents d'organismes no europeus, es consideraran positivament les evidències que proveniuin de certificats emesos per organitzacions que compleixin el codi de bones pràctiques d'INQAAHE⁷ i els que estiguin inclosos al CHEA⁸ o reconeguts pel Departament d'Ensenyament dels Estats Units, sempre que puguin demostrar que apliquen criteris que s'adeqüen al Marc Europeu de Qualificacions⁹ i, naturalment, als ESG.

⁷ International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education.

⁸ Council for Higher Education Accreditation.

⁹ European Qualifications Framework for lifelong learning (EQF).

SOL·LICITUD D'AVALUACIÓ D'UN LABEL

La documentació necessària que caldrà aportar a AQU Catalunya per tal que la Comissió d'Avaluació de la Qualitat pugui avaluar la conveniència de considerar els *labels* obtinguts per les universitats de manera independent, en el mateix procés d'acreditació de titulacions, és la següent:

- Nom del certificat que es pretén assolir.
- Nom de l'òrgan certificador.
- Condicions per a l'assoliment del certificat.
- Perfil dels avaluadors que han actuat en el procés de certificació (visita externa).
- Àmbit sobre el qual s'aplica el certificat.
- Calendari i agenda de la visita del comitè avaluador.
- Data d'assoliment del certificat.
- Validesa límit del certificat.
- Evidències sobre l'òrgan certificador i sobre el certificat en altres sistemes universitaris.
Per exemple:
 - Xarxes internacionals a les quals pertany l'òrgan certificador.
 - Entitats impulsores de l'òrgan certificador.
 - Grau de reconeixement de l'òrgan certificador per part de governs o d'altres agències.
 - Programes similars que han obtingut el certificat.

Juntament amb aquesta sol·licitud, caldrà presentar els informes d'autoavaluació i els informes d'avaluació externa final on figura l'atorgament del certificat.